

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський державний університет харчування та торгівлі

**ОСНОВИ ЕКСПЕРТИЗИ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ,
КОШТОВНОГО КАМІННЯ ТА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ**

**Методичні вказівки
для самостійної роботи**

студентів заочної та денної форм навчання ступеня освіти магістр,
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
спеціалізації «Товарознавство та експертиза в митній справі»

Харків
ХДУХТ
2017

Методичні вказівки для самостійної роботи «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей» студентів денної та заочної форм навчання ступеня освіти магістр, спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» спеціалізації «Товарознавство та експертиза в митній справі» [Електронний ресурс] / укладачі Т. М. Головка, Є. П. Пивоваров. – Електрон. дані. – Х. : ХДУХТ, 2017. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана.

Укладачі: канд. техн. наук, доц. Т.М. Головка
д-р техн. наук, проф. Є.П. Пивоваров

Рецензент канд. техн. наук, доц. В.В. Полупан

Кафедра товарознавства в митній справі

Схвалено методичною комісією факультету управління торговельно-підприємницькою та митною діяльністю ХДУХТ
Протокол від 19.06.2017 року № 5

Схвалено вченою радою ХДУХТ
Протокол від 03.07.2017 року № 16

Схвалено редакційно-видавничою радою ХДУХТ
Протокол від 30.06.2017 року № 6

© Головка Т. М., Пивоваров Є.П.,
укладачі, 2017
© Харківський державний університет
харчування та торгівлі, 2017

ВСТУП

Програму вивчення нормативної дисципліни «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей» складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою магістра за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», спеціалізацією «Товарознавство та експертиза в митній справі».

Вона охоплює всі розділи, визначені анотацією для мінімальної кількості годин, передбачених стандартом.

Предметом вивчення дисципліни «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей» є методологія та організація експертного оцінювання дорогоцінних матеріалів, дорогоцінного каміння, культурних цінностей в умовах сучасного ринку.

Основною метою викладання дисципліни «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей» є опанування методологічних основ товарознавчої експертизи дорогоцінних матеріалів, культурних цінностей, вивчення нормативного та законодавчого регулювання питань з контролю якості, сертифікації, атестації, оцінювання та прогнозування їх вартості.

Основними завданнями, що мають бути вирішені у процесі викладання дисципліни, є:

- аналіз світових та вітчизняних ринків дорогоцінних металів та коштовного каміння, аналіз ринку антикваріату;
- визначення сутності, предмета, видів, процедури експертизи дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, культурних цінностей;
- вивчення світової та вітчизняної нормативної та законодавчої бази щодо питань класифікації, ідентифікації, сертифікації, контролю якості, атестації, прогнозування вартості дорогоцінних матеріалів, культурних цінностей;
- вивчення методик визначення соціокультурної цінності пам'яток культури для прогнозування їх вартості;
- вивчення будови та властивостей дорогоцінних металів та каміння, їх синтетичних аналогів, імітацій, облагороджених матеріалів;
- опанування діагностики дорогоцінних металів та каміння;
- визначення ідентифікаційних ознак природних матеріалів, їх синтетичних аналогів та імітацій;
- визначення параметрів оцінювання якості дорогоцінних металів та каміння;
- визначення ціни дорогоцінних матеріалів згідно світових та вітчизняних преїскурантів;
- прогнозування вартості виробів з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння згідно з метою оцінювання;

– вивчення процедури ідентифікаційної експертизи, експертизи справжності (автентичності), оціночної експертизи дорогоцінних матеріалів, культурних цінностей;

– вивчення методів прогнозування вартості культурних цінностей;

– складання висновків експертів відповідно до мети оцінювання.

Логіка та структура курсу «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей» дозволить студентам засвоїти необхідний обсяг знань, що дає можливість досягти високого рівня професійної компетентності майбутніх фахівців.

Під час вивчення курсу студентам необхідно *знати*:

– терміни визначення та поняття, що характеризують мінералогію кристалографію, кристалооптику коштовного каміння;

– склад сплавів дорогоцінних металів;

– синтетичну гемологію;

– класичні методи діагностики та дослідження дорогоцінних металів та коштовного каміння;

– методи синтезу каменів у лабораторних умовах;

– властивості та параметри, що забезпечують якість коштовних каменів;

– основні вимоги до паспортизації витворів мистецтва;

– правила ввозу та вивозу культурних цінностей;

– порядок оформлення митної документації при ввезенні та вивезенні культурних цінностей;

– наукову атрибуцію музейних експонатів;

– загальну класифікацію культурних цінностей;

– нормативно-правове забезпечення.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Самостійна робота студентів – це один з видів навчання, що відбувається без викладача, на відміну від аудиторних занять, але викладачем чітко регламентується її обсяг і зміст, здійснюється безпосереднє керівництво та визначаються методи контролю.

Студенти товарознавчого факультету відповідно до навчальних планів спеціальності підприємництво, торгівля та біржова діяльність за допомогою методичних вказівок повинні самостійно освоїти питання курсу «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей».

Підвищення якості підготовки фахівців тісно пов'язане з постійним удосконаленням навчального процесу, пошуком нових шляхів підвищення ефективності навчання, які повинні активізувати пізнавальну діяльність, спонукати до безпосереднього розвитку знань.

Методичні вказівки для самостійного вивчення навчальної дисципліни «Основи експертизи дорогоцінних металів, коштовного каміння та культурних цінностей» призначені допомогти студентам оволодіти навчальним матеріалом, у повному обсязі.

Методичні вказівки містять перелік основних питань для вивчення під час самостійної підготовки кожної теми практичного заняття, список рекомендованих літературних джерел для більш детального розуміння дисципліни, однак студенти також повинні стежити за появою нових видань, змінами у діючих нормативних та законодавчих актах.

У процесі самостійної підготовки до занять студент зобов'язаний:

- вивчити за рекомендованою літературою та конспектом лекцій теоретичні питання, визначені до кожної теми курсу;
- у зошиті для занять виконати запропоновані завдання;
- розібратися в особливостях визначення рівнів деталізації в розділі товарів, який вивчається;
- вивчити та коротко законспектувати характеристику основних понять до розділів, які вивчаються.

Якщо студент під час самостійного вивчення теми курсу не зміг виконати те чи інше завдання методичних вказівок або у нього виникли додаткові питання за матеріалами теми, він повинен звернутися до викладача за консультацією.

Використання тестів допомагає викладачу визначити ступінь теоретичної та практичної підготовки студентів з навчальної дисципліни.

Як показує практика, при розгляданні конкретних ситуацій та проблемних питань досягається більш високий рівень засвоєння пройденого матеріалу.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план дисципліни з розподілу навчального часу, видами аудиторних занять і самостійною й індивідуальною роботою, оцінкою за поточним контролем знань студентів наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб.	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1 «Експертиза дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння»												
Тема 1. Стан ринку дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	8	1		1	1	5	6					6
Тема 2. Теоретичні та методологічні основи оцінювання дорогоцінних металів та коштовного каміння	8	1		1	1	5	7				1	6
Тема 3. Класифікації дорогоцінного каміння	8	1		1	1	5	7				1	6
Тема 4. Властивості дорогоцінних каменів та загальні методи їх діагностики	8	1		1	1	5	7				1	6
Тема 5. Облагородження та поліпшення властивостей дорогоцінних каменів	8	1		1	1	5	7				1	6
Тема 6. Природа походження дорогоцінного каміння та методи її визначення	8	1		1	1	5	7				1	6
Тема 7. Ідентифікація дорогоцінного каміння мінерального походження	8	1		1	1	5	6					6
Тема 8. Ідентифікація дорогоцінного каміння органічного походження	9	2		1	1	5	7				1	6
Тема 9. Експертиза якості та оцінка вартості діамантів	9	2		2		5	9	1		1	1	6
Тема 10. Експертиза якості та оцінка кольорового каміння	9	2		2		5	9	1		1	1	6
Тема 11. Експертиза якості та оцінка дорогоцінного каміння органічного походження	10	2		2	1	5	8	1			1	6

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 12. Ідентифікаційні ознаки дорогоцінних металів	7	1		1		5	8	1		1		6
Тема 13. Методи дослідження вмісту дорогоцінних сплавів	9	2		1	1	5	8			1	1	6
Разом за змістовим модулем 1	109	18		16	10	65	96	4		4	10	78
Розділ 1												
ІНДЗ	10				10		10				10	
Розділ 2 «Експертиза культурних цінностей»												
Тема 1. Предмет, методи, зміст та завдання дисципліни «Експертиза культурних цінностей»	5	1			1	3	7				1	6
Тема 2. Загальні поняття про культурні цінності	7	1		1	1	4	7				1	6
Тема 3. Нормативно-правове забезпечення експертизи та оцінки культурних цінностей	8	2		1	1	4	7				1	6
Тема 4. Товарознавчі аспекти оцінювання культурних цінностей	6	1		1	1	3	8			1	1	6
Тема 5. Загальна класифікація культурних цінностей	7	1		1	1	4	9	1			1	7
Тема 6. Теоретико-методологічні засади ідентифікаційної експертизи та експертизи автентичності культурних цінностей	8	2		1	1	4	9			1	1	7
Тема 7. Загальні відомості про шкали для оцінки якості культурних цінностей	6	2			1	3	9	1			1	7
Тема 8. Експертиза видових пам'яток культури	8	2		2	1	3	10	1		1	1	7
Тема 9. Основи прогнозування вартості культурних цінностей	8	2		1	1	4	9	1			1	7
Тема 10. Технологія оцінки культурних цінностей	8	2		2	1	3	9			1	1	7
Разом за змістовим модулем 2	71	16		10	10	35	84	4		4	10	66
Розділ 2												
ІНДЗ	10				10		10				10	
Усього годин за дисципліною	108	34		26	20	100	180	8		8	20	144

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ РОЗДІЛІВ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКСПЕРТИЗА ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ ТА КОШТОВНОГО КАМІННЯ, ЕКСПЕРТИЗА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ»

Розділ 1

«Експертиза дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння»

Тема 1. Стан ринку дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння

Питання для самопідготовки

1. Світовий ринок золота та коштовного каміння. Добування дорогоцінних металів і коштовного каміння основними країнами світу.
2. Характеристика сировинної бази дорогоцінних металів і коштовного каміння України.
3. Регіональні геологічні об'єкти України. Перспективи видобутку та переробки золота в Україні.
4. Коштовне та декоративне каміння України.

Література: [5] □ С. 10 □ 23; [12] □ С. 221 □ 226.

Методичні вказівки

Вивчити світовий ринок золота: стан та тенденції розвитку. Фактори його розвитку. Добування золота основними продуцентами світу. Структура споживання золота. Добування золота в країнах близького зарубіжжя. Визначити перспективи добування золота в Україні. Попит та пропозиція дорогоцінних металів на світовому ринку та в Україні. Формування вартості на дорогоцінні метали на світовому та українському ринках.

Проаналізувати добування дорогоцінного каміння основними країнами світу. Характеристика сировинної бази дорогоцінного каміння України та країн близького зарубіжжя. Стан ринку алмазів. Попит та пропозиції дорогоцінного каміння на світовому ринку та в Україні. Формування вартості на дорогоцінні камені на світовому та українському ринках.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте світовий ринок золота. Які основні країни світу є лідерами з видобування дорогоцінних металів і коштовного каміння?
2. Які особливості сировинної бази дорогоцінних металів і коштовного каміння України?
3. Які вам відомі регіональні геологічні об'єкти України?
4. Які можливості та перспективи видобутку дорогоцінних металів в Україні?
5. Які геологічні пошукові роботи проводяться на цей час на території України?

6. Які правові норми і принципи державного регулювання виробництва, зберігання дорогоцінних металів і коштовного каміння та контроль з операціями з ними діють в Україні? Наведіть основні терміни і визначення.

Тема 2. Теоретичні та методологічні основи оцінювання дорогоцінних металів та коштовного каміння

Питання для самопідготовки

1. Історико-культурні традиції застосування дорогоцінного каміння.
2. Аналіз методологічної основи оцінювання дорогоцінних металів та коштовного каміння.
3. Характеристика видів висновків експерта

Література: [5] □ С. 10 □ 23; [12] □ С. 221 □ 226.

Методичні вказівки

Вивчити історико-культурні традиції застосування дорогоцінного каміння у виготовленні ювелірних товарів, скульптурі, дрібної пластики, предметах костюму, культових та побутових речах, годинниках, фрагментах архітектурного та поліхромного декору, а також в якості предметів колекціонування, лікування та надійних фінансових інструментів.

Проаналізувати методологічні основи оцінювання дорогоцінних металів та коштовного каміння. Сутність діагностики та ідентифікації дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння. Теоретичні підходи щодо формування критеріїв, показників, засобів та методів оцінювання коштовностей. Споживна цінність коштовностей. Види оцінювання дорогоцінних металів та коштовного каміння: державний пробірний контроль, сертифікація, атестація, оцінка якості, оцінка вартості, експертиза. Дати характеристику сутності та видам експертиз дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння: ідентифікаційна, справжності, якості, оціночна.

Характеристика видів висновків експерта: організаційна форма, методологія, зміст.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте світовий історико-культурні традиції застосування дорогоцінного каміння?
2. Які особливості діагностики та ідентифікації дорогоцінних металів?
3. Які особливості діагностики та ідентифікації дорогоцінного каміння?
4. Які найважливіші характеристики різних видів експертиз дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння?

Тема 3. Класифікації дорогоцінного каміння

Питання для самопідготовки

1. Основні класифікаційні ознаки дорогоцінних каменів.
2. Види класифікації коштовних каменів, їх переваги і недоліки.
3. Класифікація дорогоцінного каміння відповідно до діючого законодавства.

Література: [1] □ С. 133 □ 158; [2] □ С. 5 □ 16; [7] □ С. 15 □ 16.

Методичні вказівки

Визначити ознаки дорогоцінного каміння. Охарактеризувати сучасні світові та вітчизняні класифікації дорогоцінного каміння: мінералогічна, технологічна, за принципом походження і використання, за ознакою вартості (система проф. Київленко), класифікація згідно з Законом України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» (від 18.11.97 №637/97-ВР), класифікація природного каміння, класифікація міжнародної конфедерації по ювелірним каменям, виробам із срібла, алмазам і перлам (СІВЮ).

Запитання для самоконтролю

1. Які основні класифікаційні ознаки дорогоцінних каменів ви знаєте?
2. Назвіть основні види класифікації коштовних каменів, їх переваги і недоліки?
3. У чому полягає класифікація дорогоцінного каміння відповідно до Закону України «Про державне регулювання, видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» (від 18.11.97. № 637/97-ВР).

Тема 4. Властивості дорогоцінних каменів та загальні методи їх діагностики

Питання для самопідготовки

1. Діагностичні властивості дорогоцінних каменів.
2. Оптичні властивості дорогоцінних каменів.
3. Оптичні ефекти дорогоцінного каміння.
4. Фізичні властивості каменів.

Література: [5] □ С. 15 □ 120; [15] □ С. 100 □ 120; [18] □ С. 250 □ 300.

Методичні вказівки

Проаналізувати будову дорогоцінних каменів. Структура дорогоцінних каменів: кристалічна, аморфна, приховано-кристалічна. Формування кристалічної структури. Основні ознаки кристалу. Вплив структури кристалу та її змін на властивості каменів. Будова каменів аморфної та приховано-

кристалічна структури.

Визначити властивості дорогоцінних каменів та методи їх визначення.
Характеристика оптичних властивостей. Показник заломлення та подвійного заломлення світла. Діагностичні ознаки визначення оптичного характеру і осності дорогоцінних каменів за допомогою полярископу та коноскопу. Методика визначення показника заломлення та величини подвійного заломлення за допомогою рефрактометра.

Охарактеризувати явище повного внутрішнього відбиття світла. Прозорість, візуальна характеристика ступеню прозорості. Блиск, фактори його утворення. Види блиску та його інтенсивність. Характеристика відбивальної здатності. Дисперсія світла. Розрахунок величини дисперсії. Гра світла. Основні складові гри світла. Оптичні ефекти дорогоцінних каменів: лабродоресценція, астеризм, іризація, адуляресценція (шилересценція), авантюресценція, опалесценція, шовковий блиск, «котяче око». Забарвлення. Причини та види забарвлення. Умови появи ідіохроматичного, алохроматичного, удаваного (псевдохроматичного) забарвлення. Діагностичні ознаки встановлення спектрів оптичного поглинання дорогоцінних каменів за допомогою спектроскопу.

Плеохроїзм, дихроїзм. Ознаки спостереження плеохроїзму (дихроїзму) дорогоцінних каменів за допомогою дихроскопу.

Люмінесценція, види люмінесценції. Термо-, триболюмінесценція, флюо-, фосфоресценція. Ознаки спостереження люмінесценції дорогоцінних каменів за допомогою люмінесцентної лампи.

Охарактеризувати фізико-механічні властивості. Твердість. Характеристика твердості мінералів за шкалою Мооса, Хрущева-Берковича, за Розайвела. Спайність та злом. Густина (питома вага). Класифікація мінералів за густиною. Теплопровідність, електричні властивості.

Маса. Міра маси дорогоцінних та напівдорогоцінних каменів мінерального та органічного походження. Методика визначення маси, формули розрахунку маси.

Визначити густину за допомогою гідростатичного зважування. Розрахувати масу за формулою Шарфенберга. Визначення теплопровідності та відбивальної здатності шляхом діагностування на алмазному тестері.

Запитання для самоконтролю

1. Які діагностичні властивості дорогоцінних каменів вам відомі?
2. Які оптичні і фізичні властивості дорогоцінних каменів ви знаєте?
3. Які оптичні ефекти дорогоцінного каміння покращують його споживчі властивості?
4. Від чого залежить ступінь блиску та гра світла?
5. Що таке прозорість, блиск, дисперсія, плеохроїзм, люмінесценція, спайність, злам, густина каменів?

Тема 5. Облагородження та поліпшення властивостей дорогоцінних каменів

Питання для самопідготовки

1. Термічна обробка, опромінення.
2. Хімічні методи облагородження і поліпшення властивостей коштовних каменів.
3. Комбіновані методи облагородження і поліпшення властивостей коштовних каменів.

Література: [7] □ С. 100 □ 120; [12] □ С. 87 □ 110; [18] □ С. 32 □ 56.

Методичні вказівки

Формулювання поняття «облагорожений». Види облагородження: термічна обробка, опромінення, хімічна обробка, комбіновані методи.

Проаналізувати зміну кольору каміння під дією нагрівання. Опромінення, його види, сутність методу. Комбіновані методи облагородження, сутність, приклади застосування. Хімічна обробка: види, методи, приклади застосування. Вплив методів обробки на властивості природного каміння та його сертифікацію.

Вивчити огранювання дорогоцінних каменів, його вплив на властивості та вартісну оцінку. Основні елементи огранки. Класифікація огранованих вставок за формою, видом, типом, геометрією огранювання. Характеристика форми огранованих вставок (круглі, фантазійні). Характеристика видів огранованих вставок (кабошон, фацетовані). Класифікація фацетованих вставок (брильянтові, східчасті, змішані). Характеристика типів огранованих вставок (прості, проміжні, повні).

Розподіл огранованих вставок за принципом додержання пропорцій (класичні, практичні).

Запитання для самоконтролю

1. Які види облагородження дорогоцінних каменів вам відомі?
2. Як проводиться термічна обробка, опромінення коштовного каміння?
3. Які вам відомі хімічні методи облагородження і поліпшення властивостей коштовних каменів.
4. У чому полягає сутність комбінованих методів облагородження і поліпшення властивостей коштовних каменів?

Тема 6. Природа походження дорогоцінного каміння та методи її визначення

Питання для самопідготовки

1. Поняття справжності дорогоцінних каменів.
2. Методи визначення справжності дорогоцінних каменів.
3. Класифікація методів синтезу та вирощування кристалів.
4. Вирощування кристалів з розчинів.

Література: [7] □ С. 100 □ 120; [12] □ С. 87 □ 110; [18] □ С. 32 □ 56.

Методичні вказівки

Визначити поняття справжності дорогоцінних каменів та методів її визначення (за допомогою імерсійного та електронного мікроскопу, наявності включень, інтенсивності кольору тощо), дуплети та триплети, синтетичні камені та імітації.

Вивчити поняття «синтетичний», «штучний», «реконструйований», «культивований», «імітація», «дуплети», «триплети».

Проаналізувати класифікацію методів синтезу та вирощування кристалів. Вирощування кристалів із розплаву методом Вернеля, Чохральського, зонного плавлення, Бриджмена-Стокберга, розплавлювально-дифузійний. Особливості їх кристалізації, ідентифікаційні ознаки синтетичних каменів, отриманих цим методом.

Охарактеризувати вирощування кристалів з розчинів методом зростання кристалів з розплавленого розчинника (гідротермальним зростанням кристалів з лугових водних розчинів; кристалізацію в умовах підвищеного тиску) та ідентифікаційні ознаки; синтетичних каменів, виготовлених з них. Отримання синтетичних алмазів: при низькому тиску з плазми і потоків атомів і іонів вуглецю при високому статичному тиску, при високому динамічному тиску в детонаційних і ударних хвилях. Ідентифікаційні ознаки синтетичних алмазів, особливості діагностики та сертифікації.

Методи діагностики синтетичних каменів.

Запитання для самоконтролю

1. Які методи визначення справжності каменів вам відомі?
2. Як проводиться вирощування кристалів методом зонного плавлення?
3. Які методи діагностики синтетичних каменів вам відомі?

Тема 7. Ідентифікація дорогоцінних каменів мінерального походження

Питання для самопідготовки

1. Діагностичні ознаки алмазу, корунду, берилу, хризоберилу, шпінелі, топазу, турмаліну, гранату, циркону, фенакіту, олівіну, кремнезему, опалу, нефриту, бірюзи.

2. Назвіть та охарактеризуйте ідентифікаційні ознаки алмазу, корунду, берилу, хризоберилу, шпінелі, топазу, турмаліну, гранату, циркону, фенакіту, олівіну, кремнезему, опалу, нефриту, бірюзи.

Література: [11] □ С. 13 □ 75; [12] □ С. 99 □ 133; [14] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Охарактеризувати алмази. Історичні алмази та діаманти. Візуальна та

інструментальна діагностика діамантів. Ідентифікаційні ознаки діамантів.
Ідентифікаційні ознаки імітацій алмазу: ітрій-алюмінієвий гранат (ІАГ),

лінобат, титанат стронцію, синтетичний рутил, стабілізовані кубічні оксиди цирконію, муассаніт.

Характеристика групи корундів. Ідентифікаційні ознаки групи корунду та їх синтетичних аналогів: рубін, сапфір, лейкосапфір.

Характеристика групи берилу. Ідентифікаційні ознаки групи берилу та їх синтетичних аналогів: смарагд, аквамарин, морганіт, аквамарин-максис, гошеніт, гелюдор, біксбіт.

Характеристика групи хризоберилів. Ідентифікаційні ознаки хризоберилів: олександрит, хризоберилове котяче око (цимофан), їх синтетичні аналоги та імітації.

Характеристика групи гранатів. Ідентифікаційні ознаки групи гранату: троп, спесартин, родоліт, альмандин, уваровіт, демантоїд, гросуляр.

Характеристика групи турмаліну. Ідентифікаційні ознаки групи турмаліну: рубеліт, верделіт, дравіт, індиголіт, ахроїд.

Визначити ідентифікаційні ознаки циркону, олівіну, топазу.

Визначити ідентифікаційні ознаки групи кремнезему: прозорих різновидів кварцу та їх синтетичних аналогів (гірський кришталь, аметист, димчастий кварц, цитрин, моріон, празеоліт, рожевий кварц); полікристалічних різновидів кварцу (авантюрин, празем); волокнистих різновидів кварцу (котяче око, соколине око, тигрове око); приховано-кристалічних різновидів кварцу (халцедон, хризопраз, сардер, агат сердолік, геліотроп, креміль).

Ідентифікаційні ознаки різновидів опалу та їх синтетичних аналогів: шляхетний опал, вогняний опал, кахолонг, безкольоровий опал. Ідентифікаційні ознаки нефриту, жадеїту, бірюзи та їх імітацій.

Складання висновку експерта на ідентифікацію дорогоцінних каменів.

Запитання для самоконтролю

1. Які ви знаєте історичні алмази та діаманти?
2. Які ідентифікаційні ознаки алмазу та його імітацій?
3. Які ідентифікаційні ознаки корунду, берилу, хризоберилу, шпінелі, топазу, турмаліну, гранату, циркону, фенакіту, олівіну, кремнезему, опалу, нефриту, бірюзи?
4. Назвіть та охарактеризуйте ідентифікаційні ознаки нефриту, жадеїту, бірюзи та їх імітацій?

Тема 8. Ідентифікація дорогоцінних каменів органічного походження

Питання для самопідготовки

1. Діагностичні ознаки перлу, коралу, слонової кістки, бурштину, гагату.
2. Торгівельна класифікація природних та культивованих перлів.

Література: [11] □ С. 13 □ 75; [12] □ С. 99 □ 133; [14] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Визначити ідентифікаційні ознаки перлів справжніх, культивованих та їх

імітацій. Торгова класифікація перлів. Методи візуальної та інструментальної

діагностики перлів. Ідентифікаційні ознаки коралу та його імітації. Ідентифікаційні ознаки «слонової кістки». Ідентифікаційні ознаки бурштину справжнього, амброїду та його імітації. Ідентифікаційні ознаки гагату.

Складання висновку експерта на ідентифікацію дорогоцінних каменів органогенного походження.

Запитання для самоконтролю

1. Які діагностичні ознаки перлу, коралу, слонової кістки, бурштину, гагату вам відомі?
2. За якими класифікаційними ознаками поділяються природні та культивовані перли?
3. Які ідентифікаційні ознаки і методи візуальної та інструментальної діагностики перлу, коралу, слонової кістки, бурштину, гагату ви знаєте?

Тема 9. Експертиза якості та оцінка вартості діамантів

Питання для самопідготовки

1. Експертиза якості та оцінка діамантів.
2. Характеристика показників якості, які впливають на формування ціни діамантів (огранювання, колір, дефектність, вага).

Література: [8] □ С. 482 □ 514; [12] □ С. 70 □ 89; [14] □ С. 120 □ 138.

Методичні вказівки

Вивчити світові та вітчизняні системи оцінювання діамантів. Класифікація діамантів за кольором. Методика визначення кольору діамантів згідно вітчизняної нормативної документації. Визначення кольорових характеристик діамантів згідно світових норм (GIA, CIBJO, IDC).

Охарактеризувати класифікацію діамантів за дефектністю. Оцінка дефектності діамантів згідно вітчизняної нормативної документації. Визначення характеристики чистоти діамантів за світовими нормами (GIA, CIBJO, IDC, РКД). Оцінка якості огранювання діамантів. Вимоги до параметрів огранювання діаманту згідно вітчизняної нормативної документації. Характеристика пропорцій класичних видів брильянтового огранювання алмазу: брильянт Толковського, Еплера, Паркера, Джонсона і Реча, Скандинавський стандартний діамант. Сучасні фантазійні та незвичайні форми огранювання діамантів.

Визначити показники якості огранювання діамантів згідно вітчизняної нормативної документації. Оцінка пропорцій діамантів за рекомендаціями (GIA, CIBJO, IDC, РКД). Основні параметри круглих діамантів різних груп якості згідно вітчизняних стандартів. Вимоги до симетрії та якості полірування діамантів.

Оцінка маси діамантів. Методи вимірювання маси діамантів. Розмірно-вагові групи діамантів повної круглої форми згідно вітчизняної торгової класифікації. Світові та вітчизняні прейскуранти цін на діаманти: (Rapaport

Diamond Report (Rapaport Price List), Michelzen Gemston Iandex, Gemston Prise

Report прејскуранти цін гемологічного центру України. Знижки (надбавки) до прејскурантної ціни на фантазійні діаманти.

Складання висновку експерта на оцінку якості та вартості діамантів.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні класифікаційні ознаки діамантів?
2. Які одиниці виміру розмірів і ваги діамантів вам відомі і як вони розраховуються?
3. Як визначаються маси вставок діамантів за їх лінійними розмірами?
4. Які дефекти діамантів ви знаєте і методи їх визначення?
5. Якими є основні вимоги до симетрії та якості полірування діамантів і прејскуранти цін на них?

Тема 10. Експертиза якості та оцінка кольорових каменів

Питання для самопідготовки

1. Експертиза якості та оцінка кольорових дорогоцінних металів.
2. Характеристика показників якості, які впливають на формування ціни кольорових дорогоцінних каменів (огранювання, колір, дефектність, вага).

Література: [8] □ С. 482 □ 514; [12] □ С. 70 □ 89; [14] □ С. 120 □ 138.

Методичні вказівки

Вивчити загальні підходи до експертизи якості та оцінки кольорових каменів. Критерії якості кольорових каменів. Параметри оцінки якості кольорових каменів: кольорові характеристики, чистота каменя, якість огранювання. Основні колориметричні характеристики кольору: кольоровий тон, насиченість, чистота. Кольорові еталони GIA GemSet. Дати характеристику якісним оцінкам: якісна оцінка коштовних каменів групи корунду, прејскуранта цін на камені групи корунду, якісна оцінка групи берилу, якісна оцінка олександриту, опалу, інших дорогоцінних каменів. Визначення вартості кольорових каменів за прејскурантами цін. Складання висновку експерта на оцінку якості та вартості кольорових каменів.

Запитання для самоконтролю

1. Які показники якості, що впливають на формування ціни кольорових дорогоцінних каменів, вам відомі?
2. У чому полягає товарознавча оцінка якості кольорових каменів?
3. Що таке чистота кольорових каменів і як вона визначається?
4. Назвіть основні критерії при оцінці якості огранювання каменів і прејскуранти цін на них?
5. Як проводять якісну оцінку коштовних каменів групи корунду, берилу, олександриту, опалу? В чому їх відмінності?

Тема 11. Експертиза якості та оцінка дорогоцінних каменів органічного походження

Питання для самопідготовки

1. Характеристика показників якості, що впливають на формування ціни перлів (коштовних каменів органогенного утворення): колір, форма, стан поверхні, блиск, товщина перламутрового шару, діаметр).

2. Експертиза якості й оцінки перлів, бурштину, коралу. Як вона проводиться і чим обумовлена?

Література: [8] □ С. 482 □ 514; [12] □ С. 70 □ 89; [14] □ С. 120 □ 138.

Методичні вказівки

Вивчити особливості експертизи якості перлів. Сертифікація дорогоцінних перлів. Показники якості культивованих морських та прісноводних перлів. Класифікація перлів за формою. Коефіцієнти оцінки форми перлів. Блиск перлів, категорії оцінки блиску перлів. Колір перлів, якісні показники кольору перлів та їх характеристика. Коефіцієнти оцінки перлів за кольором. Товщина перламутрової оболонки, коефіцієнти оцінки перлів за товщиною оболонки перламутру. Стан поверхні перлів. Недопустимі недоліки стану поверхні перлів. Особливості оцінювання стану поверхні перлин. Коефіцієнти оцінки перлів за вадами поверхні. Маса та розмір перлів. Формули розрахунку натуральних та культивованих перлів, світові та вітчизняні стандарти якості культивованих перлів. Прейскуранти цін культивованих перлів та виробів з них. Складання експертного висновку на перли.

Визначити особливості експертизи якості та оцінка янтарю (бурштину). Показники якості бурштину. Чистота. Види бурштину за чистотою. Колір, характеристика кольорових різновидів бурштину. Вплив якісних показників бурштину на його комерційну оцінку.

Вивчити особливості експертизи якості та оцінка коралу. Показники якості благородного коралу: колір, чистота. Формування комерційної оцінки коралів залежно від їх якості. Складання висновку експерта на дорогоцінне каміння органічного походження.

Запитання для самоконтролю

1. Як здійснюється експертиза якості й оцінки перлів, бурштину, коралу?
2. Чим обумовлений блиск перлів і від чого він залежить?
3. Як визначається маса та розмір перлів?
4. Як поділяється бурштин за чистотою?
5. Які різновиди шляхетних коралів вам відомі?

Тема 12. Ідентифікаційні ознаки дорогоцінних металів

Питання для самопідготовки

1. Характеристика властивостей золота: фізичні та хімічні властивості золота.
2. Маркування та клеймування сплавів золота.
3. Характеристика сплавів золота.
4. Вплив легуючих компонентів та домішок на властивості золотих сплавів.
5. Характеристика властивостей срібла.
6. Маркування та клеймування сплавів срібла.
7. Характеристика сплавів срібла.
8. Характеристика властивостей платини та металів платинової групи.
9. Маркування сплавів платини.
10. Основні види нових сплавів золота, що використовуються у світі.
11. Типовий склад золотих сплавів в іноземних виробках.
12. Торгівельні назви дорогоцінних та кольорових сплавів для ювелірних виробів.

Література: [10] □ С. 13 □ 75; [14] □ С. 99 □ 133; [15] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Вивчити ідентифікаційні ознаки золота та золотих сплавів. Кристалічна будова золота. Основні властивості золота: колір, теплопровідність, електропровідність, пластичність, ковкість, поліруємість, відбивальна здатність, твердість, корозійна стійкість та методи їх визначення. Сплави золота: сплави жовтого та червоного кольору, сплави «білого» золота, кольорові металоїди золота. Вплив легуючих компонентів та домішок на властивості золотих сплавів. Маркування золотих сплавів. Проби золотих сплавів. Фізико-механічні властивості сплавів золота.

Вивчити ідентифікаційні ознаки срібла та срібних сплавів. Будова срібла. Основні властивості срібла: колір, пластичність, ковкість, твердість, міцність, відбивальна здатність, поліруємість, електро-тепло-провідність, густина, корозійна стійкість. Властивості сплавів срібла. Проби срібних сплавів вітчизняного та іноземного виробництва, галузь їх застосування.

Вивчити ідентифікаційні ознаки платини та металів платинової груп. Платина, паладій, родій, рутеній, осмій, іридій, особливості будови, характеристика властивостей: колір, пластичність, ковкість, густина, плавкість, твердість, поліруємість, відбивальна здатність, корозійна стійкість, тепло-електропровідність. Сплави платини та металів платинової групи, їх властивості. Проби платини, паладію. Галузь застосування. Переваги та недоліки сплавів платини та металів цієї групи.

Вивчити ідентифікаційні ознаки ювелірних сплавів іноземного виробництва. Види сплавів іноземного виробництва: «Палау», гранатове золото, геразолото, електрон, золото для коронок, для пір'їв, тістольне золото,

золота фольга, накладне золото, дукатне золото. Типовий склад іноземних

золотих сплавів. Імітації золотих сплавів, їх склад та торгові назви: алюмінієва бронза, американське накладне золото, батбронза, батметал, бельгіка, хризокальк, дюраметал, золото Musiv.

Вивчити ідентифікацію за ознакою маркування та клеймування.
Маркування дорогоцінних сплавів. Клеймування сплавів: сутність та методи. Види проб дорогоцінного сплаву: метрична, золотникова, каратна, лотова, ефімчикова. Пробірне клеймо. Види та форми державних пробірних клейм дорогоцінних сплавів: основне, додаткове. Складові основного пробірнього клейма: знак посвідчення, шифри інспекції пробірнього нагляду, позначення встановленої проби. Складові додаткових пробірних клейм, характер застосування. Проби інших країн світу. Іменник. Форма та зміст умовного позначення іменника.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке проба, на що вона вказує?
2. Які сплави золота закордонного виробництва ви знаєте?
3. Наведіть імітації золотих сплавів іноземного виробництва та надайте їх характеристики і склад?
4. Які вимоги до якості ювелірних сплавів ви знаєте?
5. Що таке державне пробірне клеймо?
6. Дайте характеристику срібла. Які основні його діагностичні властивості вам відомі?
7. У чому особливості маркування та клеймування срібних сплавів?
8. Охарактеризуйте сплави срібла, які використовуються для виготовлення прикрас?
9. Які метали платинової групи вам відомі?
10. Охарактеризуйте властивості платини і металів платинової групи?
11. Які особливості маркування сплавів платини?
12. Які види нових сплавів золота, що використовуються в світі, ви знаєте?
13. Який типовий склад золотих сплавів в іноземних виробках?
14. Які торговельні назви дорогоцінних та кольорових сплавів для ювелірних виробів ви знаєте?

Тема 13. Методи дослідження вмісту дорогоцінних сплавів

Запитання для самопідготовки

1. Класифікація методів дослідження вмісту дорогоцінних сплавів.
2. Характеристика руйнівних і неруйнівних методів визначення благородних металів в сплавах.
3. Сучасні методи визначення проби дорогоцінних сплавів.

Література: [5] □ С. 410 □ 431; [14] □ С. 59 □ 99.

Методичні вказівки

Проаналізувати вимоги до якості дорогоцінних сплавів. Класифікація методів дослідження вмісту дорогоцінних сплавів. Загальні вимоги до методів аналізу дорогоцінних сплавів. Не руйнівні методи аналізу якості дорогоцінних сплавів: опробовування на пробірному камені, крапельний, рентгенофлюоресцентний, експрес-методи. Руйнівні методи аналізу сплавів: атомно-емісійного аналізу, купелювання, потенціометричного титрування, спектральні. Використання даних методів для якісного визначення складу дорогоцінного сплаву.

Вивчити діагностику дорогоцінних сплавів не руйнівними методами. Метод опробовування на пробірному камені та крапельних реакцій. Вимоги до пробірного каменю, пробірних голок, реактивів до опробовування. Склад реактивів для опробовування золотих сплавів: розчин хлорного золота, кислотні реактиви. Склад реактивів для опробовування срібних сплавів: хромпик, розчин азотнокислого срібла. Склад реактивів для опробовування платинових та паладієвих сплавів: розчин йодистого калію, розчин заліzosинеродистого калію, розчин царської водки з до даванням йодистого калію або хлориду амонію.

Визначити ідентифікаційні ознаки дорогоцінних сплавів, та інших кольорових металів під дією пробірних реактивів залежно від проби.

Охарактеризувати методи спектрального аналізу (метод РФА). Сутність методу, оцінка отриманих параметрів. Діагностика дорогоцінних сплавів за допомогою рентгенофлюоресцентного методу. Безеталонний аналіз. Метод фундаментальних параметрів. Переваги та недоліки неруйнівних методів аналізу. Діагностика дорогоцінних сплавів сучасними тестерами (Gold detector та інші).

Охарактеризувати діагностику дорогоцінних сплавів руйнівними методами. Методи атомно-емісійного аналізу, сутність визначення домішок та проби золотого та срібного сплаву. Метод купелювання золотих та срібних сплавів. Сутність методу, розрахунок масової частки золота та срібла. Метод потенціометричного титрування. Методика проведення титрування та розрахунок масової частки елементів дорогоцінного сплаву.

Переваги та недоліки руйнівних методів визначення вмісту дорогоцінних сплавів. Складання висновку експерта за результатами дослідження дорогоцінного сплаву. Прейскурант цін на дорогоцінні метали.

Запитання для самоконтролю

1. Які сучасні методи аналізу та визначення складу ювелірних сплавів вам відомі?
2. В чому полягає метод визначення проб дорогоцінних сплавів на пробірному камені?
3. У чому полягає метод купелювання?
4. У чому переваги і недоліки імерсійної спектроскопії?
5. Дайте характеристику споживчих властивостей дорогоцінних металів та їх сплавів?

Розділ 2

«Експертиза культурних цінностей»

Тема 1. Предмет, методи, зміст та завдання дисципліни «Експертиза культурних цінностей»

Питання для самопідготовки

1. Загальні відомості про культурні цінності.
2. Характеристика матеріалів, що застосовуються при виготовленні предметів мистецтва.
3. Класифікація культурних цінностей.
4. Методи проведення експертизи культурних цінностей.

Література: [6] – с. 120 □ 135; [8] – с. 50 □ 65.

Методичні вказівки

Вивчити поняття «культурні цінності» в нормативній, законодавчій базі та міжнародній Конвенції. Проаналізувати випадки застосування оцінювання культурних цінностей в різних галузях економіки: ринкова торгівля, аукціон, ломбард, комісійна торгівля, страхування, банківська сфера (застава, як фінансові інструменти для здійснення товарно-грошових операцій). Вивчити предмет дисципліни вивчення суті та організації експертного оцінювання культурних цінностей. Цілі та завдання дисципліни. Місце дисципліни в системі інших економічних та товарознавчих дисциплін, його структура та логіка викладення. Значення в підготовці спеціалістів з товарознавства. інформаційно-методичне забезпечення дисципліни.

Суть та об'єктивні основи експертного оцінювання культурних цінностей: впровадження у практику результату наукових досліджень, вкладення коштів та інвестицій у різні фінансові проекти, пов'язані з культурними цінностями, обрахування втрат Держави при викраденні пам'яток, кодування та маркування в операціях інженірінга при здійсненні страхування пам'яток, прогнозування вартості, а також обставини, які пов'язані з ситуаціями невизначеності, конфліктів, суперечок, встановленням фактів, що мають юридичні наслідки.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте суть поняття «культурні цінності?»
2. Як класифікують витвори образотворчого мистецтва?
3. Як класифікують витвори декоративно-прикладного мистецтва?
4. Як класифікують предмети нумізматики?
5. Як класифікують предмети філателії і фалеристики?
6. Як класифікують предмети меблевого мистецтва?
7. Які основні дані висвітлені в інструкції «Про порядок вивезення за межі України культурних цінностей?»
8. Якими особливостями повинні володіти матеріали, що застосовуються у мистецтві?

9. Які властивості притаманні матеріалам, які використовуються при виготовленні витворів мистецтва?

10. Яка основа використовувалась для написання ікон?

Тема 2. Загальні поняття про культурні цінності

Питання для самопідготовки

1. Терміни та визначення, що використовуються для оцінки культурних цінностей.

2. Роль культурних цінностей у формуванні свідомості й світогляду особистості.

3. Розмаїття пам'яток культури.

Література: [6] □ С. 13 □ 75; [8] □ С. 99 □ 133; [20] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Вивчити терміни та визначення, що використовуються для оцінки культурних цінностей: пам'ятки культури, антикваріат, старожитності, археологія, коштовності, атрибуція, автентичність тощо. Визначити роль культурних цінностей у формуванні свідомості й світогляду особистості, а також суспільної обрядовості і традицій національної культури. Видове розмаїття пам'яток культури їх призначення та виховна роль. Класифікації культурних цінностей.

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте суть основних термінів, що використовуються для оцінки культурних цінностей?

2. Яка роль культурних цінностей для традицій національної культури?

3. Як класифікують культурні цінності?

Тема 3. Нормативно-правове забезпечення експертизи та оцінки культурних цінностей

Питання для самопідготовки:

1. Характеристика повноважень з забезпечення проведення експертиз культурних цінностей.

2. Законодавчі та нормативно-правові документи з експертизи та оцінки культурних цінностей.

3. Вимоги до митного оформлення та контролю культурних цінностей.

Література: [6] – с. 120 □ 135; [8] – с. 50 □ 65.

Методичні вказівки

Характеристика повноваження з забезпечення проведення відповідних експертиз та оцінки культурних цінностей. Вивчити законодавчі та

нормативно-правові документи з експертизи та оцінки культурних цінностей. Укладання документа про надання вихідних даних, інформації, необхідної для оцінки культурних цінностей. Визначити вимоги до спеціалістів, що здійснюють діяльність з експертизи та оцінки. Вимоги до митного оформлення та контролю культурних цінностей.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні дані висвітлені в законодавчих та нормативно-правових документах з експертизи культурних цінностей?
2. Які особливості укладання документа про надання вихідних даних для оцінки культурних цінностей?
3. Які основні вимоги до спеціалістів, що здійснюють діяльність з експертизи та оцінки?

Тема 4. Товарознавчі аспекти оцінювання культурних цінностей

Питання для самопідготовки:

1. Стан ринку антикварних виробів.
2. Визначення понять про аукціони, види, методи продажі.
3. Споживні властивості та споживна цінність пам'яток культури.

Критерії цінності пам'яток культури.

Література: [6] □ С. 13 □ 75; [8] □ С. 99 □ 133; [20] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Охарактеризувати стан ринку антикварних виробів. Визначення понять про аукціони, види, методи продажі. Аналіз ринків, порівняльний аналіз вартості та споживчих характеристик пам'яток культури. Індикаторні показники вартості пам'яток культури.

Споживні властивості та споживна цінність пам'яток культури. Критерії цінності пам'яток культури.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте коротку характеристику стану ринку антикварних виробів?
2. Охарактеризуйте поняття про аукціони, види і методи продажу?
3. Перелічте споживні властивості та споживна цінність пам'яток культури, критерії цінності пам'яток культури?

Тема 5. Загальна класифікація культурних цінностей

Питання для самопідготовки

1. Видова специфіка пам'яток культури.
2. Принципи класифікації пам'яток культури.
3. Індекс соціокультурної цінності пам'яток культури, індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості, індекс загально виховної цінності.

Література: [6] – с. 120 □ 135; [8] – с. 50 □ 65.

Методичні вказівки

Охарактеризуйте видову специфіку пам'яток культури. Основні принципи класифікації пам'яток культури. Загальна та спеціальні класифікації. Проаналізувати індекс соціокультурної цінності пам'яток культури, індекс рівня задоволення гуманітарних потреб особистості, індекс загально виховної цінності.

Запитання для самоконтролю

1. Дайте коротку характеристику видовій специфіці пам'яток культури?
2. Назвіть основні принципи класифікації пам'яток культури?
3. Які особливості загальної та спеціальної класифікації?

Тема 6. Теоретико-методологічні засади ідентифікаційної експертизи та експертизи автентичності культурних цінностей

Питання для самопідготовки

1. Проаналізувати супровідні документи, регламенти роботи з культурними цінностями.
2. Детальна характеристика основних видів інформації про культурні цінності та способи її збереження.
3. Визначити види та методи фальсифікації пам'яток.

Література: [6] □ С. 13 □ 75; [8] □ С. 99 □ 133; [20] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Вивчити наукову атрибуцію колекції та музейних експонатів. Проаналізувати супровідні документи, регламенти роботи з культурними цінностями. Детальна характеристика основних видів інформації про культурні цінності та способи її збереження. Відображення загальної та спеціальної інформації у облікових документах з врахуванням видової специфіки пам'яток культури. ідентифікація пам'яток культури. Визначення ідентифікаційних критеріїв, показників, засобів ідентифікації різних видів пам'яток. Стан збереження, оцінка зносу. Автентичність пам'яток культури. Визначити види та методи фальсифікації пам'яток. Процедура експертизи автентичності, визначення міри справжності та виду оригіналу. Оцінка автентичності. Індекс автентичності.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте основні види інформації про культурні цінності?
2. Назвіть основні критерії, показники, засоби ідентифікації різних видів пам'яток?
3. Які особливості оцінки автентичності, процедури експертизи автентичності?

Тема 7. Загальні відомості про шкали для оцінки якості культурних цінностей

Питання для самопідготовки

1. Проаналізувати критерії оцінки якості культурних цінностей.
2. Проектування шкал оцінки якості культурних цінностей.
3. Визначити відповідність якості пам'яток культури до їх вартості.

Література: [6] – с. 120 □ 135; [8] – с. 50 □ 65.

Методичні вказівки

Проаналізуйте критерії оцінки якості культурних цінностей. Проектування шкал оцінки якості культурних цінностей. Кількісні, напівкількісні та номінальні шкали, а також їх проєкції на вартісні показники. Визначити відповідність якості пам'яток культури до їх вартості.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте критерії оцінки якості культурних цінностей?
2. Проаналізуйте проектування шкал оцінки якості культурних цінностей?
3. Які особливості визначення відповідності якості пам'яток культури до їх вартості?

Тема 8. Експертиза видових пам'яток культури

Питання для самопідготовки

1. Проаналізувати експертизу пам'яток з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння.
  2. Проаналізувати експертизу природничих та археологічних пам'яток.
  3. Проаналізувати експертизу нумізматичних та флористичних пам'яток.
- Література:** [6] □ С. 13 □ 75; [8] □ С. 99 □ 133; [20] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Проаналізувати експертизу пам'яток з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, природничих та археологічних пам'яток, декоративно-ужиткових, технічних та інформаційних пам'яток, мистецьких пам'яток, культових предметів, письмових пам'яток та стародруків, нумізматичних та флористичних пам'яток.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте експертизу пам'яток з дорогоцінних металів?
2. Охарактеризуйте експертизу природничих та археологічних пам'яток?

Тема 9. Основи прогнозування вартості культурних цінностей

Питання для самопідготовки

1. Асимптотичний та евристичний підхід до прогнозування вартості.

2. Дедуктивна, операційна та індикативна вартість культурних цінностей.
3. Дистрибутивна теорія оцінки пам'яток культури.

Література: [6] – с. 120 □ 135; [8] – с. 50 □ 65.

Методичні вказівки

Дати характернику асимптотичному та евристичному підходу до прогнозування вартості. Дедуктивна, операційна та індикативна вартість культурних цінностей. Проаналізувати аксіоматичні принципи прогнозування вартості. Дедуктивна теорія класифікації та оцінки пам'яток культури. Гуманістична теорія оцінки пам'яток культури. Дистрибутивна теорія оцінки пам'яток культури.

Запитання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте асимптотичний та евристичний підхід до прогнозування вартості?

2. Проаналізуйте дедуктивну теорію класифікації та оцінки пам'яток культури?

Тема 10. Технологія оцінки культурних цінностей

Питання для самопідготовки

1. Принципи оцінки, мету оцінювання та види вартості культурних цінностей.

2. Розрахунок соціокультурної цінності пам'яток культури. Розрахунок вартості культурних цінностей.

3. Оформлення супровідної документації щодо оцінювання культурних цінностей, висновку експерта, звіту з оцінки.

Література: [6] □ С. 13 □ 75; [8] □ С. 99 □ 133; [20] □ С. 150 □ 172.

Методичні вказівки

Вивчити принципи оцінки, мету оцінювання та види вартості культурних цінностей. Формування базової вартості. Охарактеризувати розрахунок соціокультурної цінності пам'яток культури. Розрахунок вартості культурних цінностей.

Оформлення супровідної документації щодо оцінювання культурних цінностей, висновку експерта, звіту з оцінки.

Запитання для самоконтролю

1. Назвіть основні принципи оцінювання вартості культурних цінностей?

2. Назвіть мету оцінювання вартості культурних цінностей?

3. Назвіть види оцінювання вартості культурних цінностей?

4. Які особливості оформлення супровідної документації щодо оцінювання культурних цінностей?

4. КОНТРОЛЬНІ ТЕСТИ

1. Який з перелічених каменів не відноситься до органогенного утворення?

- 1) корал;
- 2) бурштин;
- 3) перл;
- 4) жадеїт.

2. Який з перелічених каменів не відноситься до неорганічного утворення?

- 1) алмаз;
- 2) топаз;
- 3) бурштин;
- 4) смарагд.

3. До яких наук відноситься гемологія?

- 1) хімічних;
- 2) гемологічних;
- 3) біологічних;
- 4) фізичних.

4. Чим характеризуються «острівні» мінерали?

1) характеризуються обособленими групами атомів (радикалами), зв'язки усередині яких більш прочніші, чим зв'язки з оточуючими їх атомами;

2) характеризуються наявністю «нескінченних» груп атомів, які розташовані у вигляді ланцюжка з посередньо ковалентним зв'язком усередині ланцюжка з переважно іонним зв'язком між ними;

3) характеризуються наявністю угруповань атомів, які складають «нескінченні» шари, усередині яких зв'язки одні, а між шарами інші;

4) характеризуються наявністю трьохмірного каркасу, який утворюється за рахунок рівномірного просторового розподілення ковалентного та іонного зв'язку між атомами.

5. Чим характеризуються «ланцюжні» мінерали?

1) характеризуються обособленими групами атомів (радикалами), зв'язки усередині яких більш прочніші, ніж зв'язки з оточуючими їх атомами;

2) характеризуються наявністю «нескінченних» груп атомів, які розташовані у вигляді ланцюжка з посередньо ковалентним зв'язком усередині ланцюжка з переважно іонним зв'язком між ними;

3) характеризуються наявністю угруповань атомів, які складають «нескінченні» шари, усередині яких зв'язки одні, а між шарами інші;

4) характеризуються наявністю трьохмірного каркасу, який утворюється за рахунок рівномірного просторового розподілення ковалентного та іонного зв'язку між атомами.

6. Чим характеризуються «слоїсті» мінерали?

- 1) характеризуються обособленими групами атомів (радикалами), зв'язки усередині яких більш прочніші, ніж зв'язки з оточуючими їх атомами;
- 2) характеризуються наявністю «нескінченних» груп атомів, які розташовані у вигляді ланцюжка з посередньо ковалентним зв'язком усередині ланцюжка з переважно іонним зв'язком між ними;
- 3) характеризуються наявністю угруповань атомів, які складають «нескінченні» шари, усередині яких зв'язки одні, а між шарами інші;
- 4) характеризуються наявністю трьохмірного каркасу, який утворюється за рахунок рівномірного просторового розподілення ковалентного та іонного зв'язку між атомами.

7. Яка кислота діє на аметист?

- 1) мурашина;
- 2) плавикова;
- 3) янтарна;
- 4) сірчана.

8. Які властивості мінералі не відносяться до оптичних?

- 1) світлозаломлення;
- 2) світло відбиття;
- 3) світло поглинання;
- 4) спайність.

9. Якого виду блиску по Д.П. Григор'єву в мінералах не існує?

- 1) срібний;
- 2) скляний;
- 3) алмазний;
- 4) напівметалевий, металевий.

10. Іодохроматичне забарвлення мінералів це ...

- 1) забарвлення мінералів яке обумовлено хромофорами (барвниками), якими можуть бути основні іони мінералу або групи іонів, а також ізоморфні доміси;
- 2) забарвлення залежить від сторонніх механічних домішок;
- 3) забарвлення обумовлено розсіянням білого світла, а також інтерференцією світових хвиль в зовнішніх шарах мінералу;
- 4) яскравий світовий відлив на гранях та площинах спайності.

11. Псевдохроматичне забарвлення мінералів це ...

- 1) забарвлення мінералів яке обумовлено хромофорами (барвниками), якими можуть бути основні іони мінералу або групи іонів, а також ізоморфні доміси;
- 2) забарвлення залежить від сторонніх механічних домішок;
- 3) забарвлення обумовлено розсіянням білого світла, а також інтерференцією світових хвиль в зовнішніх шарах мінералу;

4) яскравий світловий відлив на гранях та площинах спайності.

12. Аромахроматичне забарвлення мінералів це ...

1) забарвлення мінералів яке обумовлено хромофорами (барвниками), якими можуть бути основні іони мінералу або групи іонів, а також ізоморфні доміси;

2) забарвлення залежить від сторонніх механічних домішок;

3) забарвлення обумовлено розсіянням білого світла, а також інтерференцією світлових хвиль в зовнішніх шарах мінералу;

4) яскравий світловий відлив на гранях та площинах спайності.

13. Який колір має смуга при діагностиці мінералу аметисту?

1) фіолетовий;

2) синій;

3) жовтий;

4) олов'яно-білий.

14. Який колір має смуга при діагностиці мінералу малахіту?

1) фіолетовий;

2) синій;

3) зелений;

4) оранжевий.

15. Який колір має смуга при діагностиці мінералу крокоїту?

1) оранжевий;

2) зелений;

3) олов'яно-білий;

4) фіолетовий.

16. Який колір має смуга при діагностиці мінералу бірюзи?

1) чорний;

2) зелений;

3) фіолетовий;

4) білий.

17. Який колір має смуга при діагностиці мінералу смарагду?

1) білий;

2) зелений;

3) чорний;

4) червоний.

18. Який колір має смуга при діагностиці мінералу авантюрину?

1) зелений;

2) білий;

3) чорний;

4) жовтий.

19. Який колір має смуга при діагностиці мінералу демантоїду?

1) білий;

- 2) чорний;
- 3) жовтий;
- 4) синій.

20. Який колір має смуга при діагностиці мінералу рубіну?

- 1) червоний;
- 2) фіолетовий;
- 3) білий;
- 4) синій.

21. Який колір має смуга при діагностиці мінералу бурштину?

- 1) білий;
- 2) синій;
- 3) жовтий;
- 4) чорний.

22. Який колір має смуга при діагностиці мінералу циркону?

- 1) чорний;
- 2) білий;
- 3) синій;
- 4) жовтий.

23. Який колір має смуга при діагностиці мінералу яшми?

- 1) жовтий;
- 2) червоний;
- 3) синій;
- 4) зелений.

24. Який колір має смуга при діагностиці мінералу агату?

- 1) чорний;
- 2) червоний;
- 3) синій;
- 4) зелений.

25. Яку твердість по шкалі Моосу має алмаз?

- 1) 10;
- 2) 8;
- 3) 6;
- 4) 7.

26. Яку твердість по шкалі Моосу має рубін?

- 1) 10;
- 2) 9;
- 3) 6;
- 4) 7.

27. Яку твердість по шкалі Моосу має сапфір?

- 1) 9;
- 2) 8;

3) 7;

4) 6.

28. Яку твердість по шкалі Моосу має олександрит?

1) 8.5;

2) 9,5;

3) 7,5;

4) 6,5.

29. Яку твердість по шкалі Моосу має топаз?

1) 7;

2) 8;

3) 9;

4) 9,5.

30. До якої сингонії відноситься алмаз?

1) кубічної;

2) тетрагональної;

3) ромбічної;

4) трикліної.

31. До якої сингонії відноситься шпінель?

1) тетрагональної;

2) кубічної;

3) ромбічної;

4) гексагональної.

32. До якої сингонії відноситься циркон?

1) кубічної;

2) тетрагональної;

3) гексагональної;

4) ромбічної.

33. До якої сингонії відноситься ізумруд?

1) гексагональної;

2) тетрагональної;

3) ромбічної;

4) кубічної.

34. До якої сингонії відноситься аметист?

1) кубічної;

2) тетрагональної;

3) гексагональної;

4) тригональної.

35. До якої сингонії відноситься сапфір?

1) тригональної;

2) кубічної;

3) тетрагональної;

4) гексагональної.

36. До якої сингонії відноситься топаз?

1) ромбічної;

2) кубічної;

3) тетрагональної;

4) гексагональної.

37. До якої сингонії відноситься малахіт?

1) кубічної;

2) тетрагональної;

3) моноклінної;

4) триклінії.

38. До якої сингонії відноситься рубін?

1) тригональної;

2) гексагональної;

3) кубічної;

4) моноклінної.

39. До якої сингонії відноситься турмалін?

1) гексагональної;

2) тригональної;

3) ромбічної;

4) кубічної.

40. До якої сингонії відноситься лазурит?

1) кубічної;

2) гексагональної;

3) ромбічної;

4) тригональної.

41. Морфологія кристалів вивчає ... кристалів.

1) хімічний склад;

2) фізико-хімічні властивості;

3) форми;

4) кольори.

42. Кристали середніх сингоній характеризуються ...

1) кристалографічними константами;

2) по структурі наближаються або до кристалів кубічної сингонії, або до кристалів гексагональної сингонії;

3) по зовнішньому вигляду нагадують ромбічну, але відмінюються меншою симетричністю;

4) по виду дуже близькі до моноклінних, але характеризуються малою симетричністю.

43. Які мінерали називаються позитивними?

- 1) оптично одноосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найменший показник заломлення;
- 2) оптично одноосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найбільший показник заломлення;
- 3) оптично двоосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найменший показник заломлення;
- 4) оптично двоосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найбільший показник заломлення.

44. Які мінерали називаються негативними?

- 1) оптично одноосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найменший показник заломлення;
- 2) оптично одноосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найбільший показник заломлення;
- 3) оптично двоосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найменший показник заломлення;
- 4) оптично двоосні мінерали, у яких в круговому перетині лежить найбільший показник заломлення.

45. На скільки категорій підрозділяються мінерали по характеру подовження?

- 1) 2;
- 2) 3;
- 3) 4;
- 4) 5.

46. У яких шліфах вивчають явище світлозаломлення?

- 1) товщиною біля 0,06 мм;
- 2) товщиною біля 0,02 мм;
- 3) товщиною біля 0,08 мм;
- 4) товщиною біля 0,05 мм.

47. До якої групи по класифікації М. Бауера А.Е. Ферсмана відноситься алмаз?

- 1) 1 група 2 порядок;
- 2) 1 група 1 порядок;
- 3) 1 група 3 порядок;
- 4) 1 група 4 клас.

48. До якої групи по класифікації М. Бауера А.Е. Ферсмана відноситься рубін?

- 1) 1 група 1 порядок;
- 2) 1 група 1 порядок;
- 3) 1 група 3 порядок;
- 4) 1 група 4 клас.

49. До якої групи по класифікації М. Бауера А.Е. Ферсмана відноситься сапфір?

- 1) 1 група 2 порядок;
- 2) 1 група 1 порядок;
- 3) 1 група 3 порядок;
- 4) 1 група 4 клас.

50. До якої групи по класифікації М. Бауера А.Е. Ферсмана відноситься смарагд?

- 1) 1 група 2 порядок;
- 2) 1 група 1 порядок;
- 3) 1 група 3 порядок;
- 4) 1 група 4 клас.

51. Яку назву мала шафа для ікон зі скляною передньою стінкою?

- 1) кіот;
- 2) канон;
- 3) клеймо;
- 4) темпера.

52. Яку назву мав перший російський орден?

- 1) Андрія Первозванного;
- 2) Святої Катерини або Звільнення;
- 3) Святого Олександра Невського;
- 4) Святої Ганни.

53. Які документи необхідні при вивезенні особистих нагород за межі України?

- 1) свідоцтва про народження;
- 2) професійне орденське посвідчення;
- 3) орденські книжки;
- 4) воєнний квиток.

54. Вища бойова нагорода Радянського Союзу це орден ...

- 1) Червоного Прапора;
- 2) Леніна;
- 3) Слави;
- 4) Суворова.

55. До якого іконографічного типу зображення відноситься поясне зображення Богоматері, коли у неї на грудях у колі слави зображено Богонемовля-Христа?

- 1) Одігітрія (Путівниця);
- 2) Єлеуса або Богоматір Ніжності;
- 3) Оранта (Молительниця);
- 4) Знамення (Втілення).

56. При якому правителі з'явилися перші монети в Росії?

- 1) при Петрові І;
- 2) при Катерині І;
- 3) при Катерині ІІ;

4) при Єлизаветі.

57. Яку мають назву дві перевернуті по відношенню одна до одної поштові марки?

- 1) кварт-блок;
- 2) тет-беш (перевертиш);
- 3) блок;
- 4) макулатура.

58. На які ознаки необхідно звертати увагу в процесі митного контролю марок?

- 1) авторські малюнки поштових марок;
- 2) на варіанти марок, які включені в каталог;
- 3) вид поштового відправлення;
- 4) 2, 3, 4 разом.

59. Дайте визначення: філателія це колекціонування ...

- 1) знаків поштової оплати;
- 2) поштових марок;
- 3) етикеток;
- 4) конвертів і листівок.

60. Марка, що імітує достовірну марку, але випущена без відома та дозволу поштового відомства має назву:

- 1) фальшива;
- 2) поштова чиста;
- 3) поштова гашена;
- 4) фантастична.

61. Яким способом виготовлялися монети?

- 1) литвом;
- 2) чеканкою;
- 3) гальванопластикою;
- 4) видавлювали.

62. Менцмейстер – це ...

- 1) формувальник фарфору;
- 2) історик;
- 3) працівник монетного двору;
- 4) член нумізматичного клубу.

63. Батик це живопис по ...

- 1) металу;
- 2) дереву;
- 3) фарфору;
- 4) шовку.

64. Відкриття якого з матеріалів сприяло отриманню першого справжнього фарфору?

- 1) каоліну;
- 2) хрому;
- 3) білої сірки;
- 4) квасців.

65. Яку назву має знак якості, що засвідчує оригінальність фарфорових виробів та відносить витвір до відповідного виробника?

- 1) клеймо;
- 2) рисунок;
- 3) ротто;
- 4) гравюра.

66 Знак Імператорського заводу зображає:

- 1) двоглавого орла з буквою;
- 2) буква G;
- 3) картуш;
- 4) перехрещені мечі.

67. Як називався після революції Імператорський фарфоровий завод?

- 1) Ломоносовський фарфоровий завод;
- 2) Будянській фарфоровий завод;
- 3) Дульовській фарфоровий завод;
- 4) Барановській фарфоровий завод.

71. Які заводи значно укріпили національну фарфорову промисловість Росії?

- 1) заводи братів Кузнецових;
- 2) завод Попова;
- 3) завод Гарднера;
- 4) завод Кжелі.

72. У якій країні була заснована Севрська фарфорова мануфактура?

- 1) Росія;
- 2) Франція;
- 3) Україна;
- 4) Англія.

73. Флорентійська мозаїка – це ...

- 1) мозаїка із смальти;
- 2) мозаїка з напівкоштовних каменів;
- 3) інкрустація по дереву;
- 4) інтарсія.

74. Яку назву має жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню приватного та громадського життя людини?

- 1) батальний жанр;
- 2) натюрморт;
- 3) побутовий жанр;
- 4) пейзаж.

75. Не підлягають вивезенню з України такі культурні цінності:

- 1) занесені до держ. реєстру національного та культурного надбання;
- 2) включені до національного культурного фонду;
- 3) включені до музейного фонду України;
- 4) всі відповіді правильні.

76. Яку назву має жанр образотворчого мистецтва, присвячений героям та подіям, про які розповідають стародавні міфи народів світу?

- 1) портрет;
- 2) міфологічний жанр;
- 3) побутовий жанр;
- 4) пейзаж.

77. Заглиблення на іконі у вигляді корита, що вирізається з лицьового боку дошки для малювання у ньому образу, має назву:

- 1) темпера;
- 2) чеканка;
- 3) ковчег;
- 4) барельєф.

78. Назвіть сучасні методи митної експертизи та ідентифікації витворів живопису:

- 1) ультрафіолетове тестування, ІЧ-випромінювання, рентгенографія;
- 2) візуальний огляд, огляд під мікроскопом;
- 3) соскоб верхнього шару, візуальний огляд;
- 4) візуальний огляд розташування кракелюру, зтирання поверхневого шару фарби.

79. Білий ґрунт (суміш крейди, алебастру, риб'ячого клею, желатину), що накладався поверх паволоки при написанні ікон, має назву:

- 1) акварель;
- 2) масляні фарби;
- 3) олія;
- 4) левкас.

80. Назвіть випадки, коли може бути відмовлено у видачі Свідотства на право тимчасового вивезення культурних цінностей з України.

- 1) коли культурні цінності знаходяться у стані, що не можна змінювати умови їх зберігання;
- 2) коли заявлена страхова вартість не відповідає реальній вартості культурних цінностей;
- 3) коли відсутні гарантії про забезпечення надійного зберігання та повернення культурних цінностей в обумовлений угодою термін;
- 4) усі відповіді правильні.

81. Яку назву має знак якості, що засвідчує оригінальність фарфорових виробів та відносить витвір до відповідного виробника?

- 1) клеймо;
- 2) рисунок;
- 3) рік випуску;
- 4) гравюра.

82. Які зображення найчастіше зустрічаються на древніх монетах Криту?

- 1) лабіринтів, де жило чудовисько Мінотавр;
- 2) пейзажі;
- 3) голова діви;

4) олень.

83. До якого жанру образотворчого мистецтва відноситься зображення конкретної людини чи групи людей?

- 1) портрет;
- 2) натюрморт;
- 3) міфологічний жанр;
- 4) анімалістичний жанр.

84. Які види культурних цінностей заборонено до ввозу в Україну?

- 1) що знаходяться у розшуку;
- 2) які є сімейною реліквією;
- 3) на які є документи про добросовісне придбання;
- 4) на які є висновок Державної експертизи.

85 Назвіть, які виділяють системи проб в залежності від вмісту вагових одиниць основного дорогоцінного металу у виробі.

- 1) ювелірна та клеймова;
- 2) стародавня та сучасна;
- 3) каратна, метрична, золотникова;
- 4) міська, іменна, фабрична.

86. При перетинанні митного кордону до Свідотства на право вивезення культурних цінностей додаються наступні документи:

- 1) перелік культурних цінностей, що вивозяться, кольорові фотографії розміром 13×18 см;
- 2) прелік власних речей, посвідчення особистості;
- 3) власні фотографії та фотографії культурних цінностей, що вивозяться розміром 13×18 см;
- 4) клопотання про надання Свідотства на право вивезення, свідотство про народження.

87. Поштова марка, що була використана та погашена поштовим штемпелем має назву:

- 1) марка поштова чиста;
- 2) марка поштова гашена;
- 3) рідкісна марка;
- 4) унікальна марка

88. Назвіть основні види живопису.

- 1) монументальний живопис, станковий живопис, мініатюра;
- 2) гравюра на камені, хромолітографія;
- 3) графіка, філігрань, скульптура;
- 4) ікона, фаюмські портрети.

89. На які з перелічених видів культурних цінностей дозвіл Державної служби контролю не потрібен?

- 1) книги видавництва 1904 року;
- 2) годинники 1985 року виробництва;
- 3) годинники 1890 року виробництва;
- 4) книги, видавництва 1920 року.

90. До якого жанру образотворчого мистецтва відноситься зображення неодухотворених речей (овочів, квітів, фруктів) у реальному побутовому середовищі, композиційно організованих у єдину групу?

- 1) портрет;
- 2) батальний жанр;
- 3) натюрморт;
- 4) анімалістичний жанр.

91. Строк проведення експертизи культурних цінностей в залежності від складності становить наступний термін:

- 1) до 5-ти календарних днів;
- 2) до 100 календарних днів;
- 3) до 30 календарних днів;
- 4) до 6-ти місяців.

92. Марка, що імітує достовірну марку, але випущена без відома та дозволу поштового відомства має назву:

- 1) фальшива;
- 2) поштова чиста;
- 3) поштова гашена;
- 4) фантастична.

93. Сучасні та старовинні ювелірні каміння в залежності від походження поділяють на:

- 1) круглі та кубічні;
- 2) природні та не природні;
- 3) пластмасові та смолянисті;
- 4) горні та річні.

94. Бачиме на просвіт зображення на папері, що виникає у процесі його виробництва від фігур, літер, написів, прикріплених на дротяній сітці черпальної форми, це...

- 1) горельєф;
- 2) філігрань;
- 3) пастель;
- 4) акварель.

95. Які з перелічених методів аналізу, що використовує митний експерт при сертифікації культурних цінностей, відноситься до неруйнівних методів?

- 1) взяття фарбового шару на аналіз;
- 2) фізико-хімічний аналіз матеріалу основи;
- 3) аналіз кількості нанесених шарів фарби та хімічний склад ґрунту;
- 4) рентгенографія, тестування ІЧ та УФ випромінюванням.

96. Колекціонування штемпелів має назву:

- 1) нумізматика;
- 2) фалеристика;
- 3) механофелія;
- 4) боністика.

97. До дорогоцінних каменів першого порядку відносяться такі:

- 1) агат, алмаз, бірюза, лазурит, малахіт;
- 2) алмаз, рубін, сапфір синій, смарагд, олександрит;
- 3) онікс, рубін, гематит, кварцит;
- 4) тигрове око, онікс мармуровий, перлини.

98. Спосіб розмноження малюнка за допомогою друкарської форм із дерева, металу або камінню це...

- 1) пастель;
- 2) філігрань;
- 3) гравюра;
- 4) акварель.

99. До м'яких інструментів, що використовуються при створенні графічних творів відносяться:

- 1) фарби, левкас, вугілля;
- 2) перо, темпера, олійні фарби;
- 3) вугілля, чорна крейда, червона крейда (сангіна);
- 4) гуаш, паяльник, пензель.

100. За ступенем складності експертиза культурних цінностей поділяється на:

- 1) попередня, повторна;
- 2) первинна, повторна;
- 3) проста, складна;
- 4) науково-технічна, правова.

Навчально-методичні матеріали до дисципліни

Основна література

1. Афанасьєва В. А. «Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння». Опорний конспект лекцій для денного та заочного відділення товарознавчого відділення за спеціальностями 7.050302, 8.050302 / В. А. Афанасьєва. – Х. : ХДУХТ, 2005. – 244 с.
2. Шуман В. Драгоценные и полудрагоценные камни / В. Шуман. – М. : БММ АО, 2010. – 304 с.
3. Білецький В. С. Дорогоцінне каміння. Дорогоцінні метали / В. С. Білецький. – Донецьк : Донбас, 2007. – 254 с.
4. Белов Н. Драгоценные камни и кристаллы / Н. Белов. – М. : Харвест, 2009. – 160 с.
5. Стоун Дж. Драгоценные камни и лечебные минералы / Дж. Стоун Кристалл, 2009. – 272 с.
6. Калашникова О. Л. Основи мистецтвознавчої експертизи та вартісної оцінки культурних цінностей / О. О. Калашникова. – К. : Знання, 2006. – 476 с.
7. Дуденко С. И., Марки майоліки, фаянса, фарфора. Справочник / С. И. Дуденко, И. А. Никифоренко. – Харьков : Майдан, 2004. – 432с.
8. Дуденко С.И., Стрікова Н.О., Акмен В.О. Основи експертизи культурних цінностей : опорний конспект лекцій / С. И. Дуденко, Н.О. Стрікова, В. О. Акмен. – Х. : ХДУХТ, 2008. – 175С.

Додаткова література

1. Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними : Закон України // від 18 листопада 1997 року N 637/97-ВР (Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України таборували від 3 лютого 2004 року N1416-IV).
2. Никола Чиприани. Сокровища Земли / Никола Чиприани. – М. : БММ АО, 2001. – 168 с.
3. Уолтерс Раймонд Дж. Л. Всѣ о драгоценных камнях / Р. Дж. Л. Уолтерс. М. : БММ АО, 2004. – 160 с.
4. Зрезарцев М. П. Товарознавство непродовольчих товарів : навч. посіб.; РМО і НУ/ М. П. Зрезарцев, В. М. Зрезарцев, В. П. Параніч. – К. : ЦУЛ, 2009. – 328.
5. Оснач О. Ф. Товарознавство. Промислове обладнання, прилади, інструменти : навч. посіб / О. Ф. Оснач. – К. : ЦНЛ, 2007. – 304 с.
6. Гураль С. Драгоценные камни / С. Гураль. – М. : Эксмо, 2009. – 304 с.
7. Власова А. В. Основи товарознавства непродовольчих торів : навч. посіб.; РМО і НУ / А. В. Власова. – К. : ЦНЛ, 2006. – 208с.
8. Джон Фарндон. Драгоценные камни и минералы / Джон Фарндон. – АСТ, 2006. – 96 с.
9. Алпатов М. В. Древнерусская иконопись / М. В. Алпатов – М. : Искусство, 1994.

10. Бобров Ю. Г. Основы иконографии древнерусской живописи / Ю. Г. Бобров. – ПСб., Мифрил, 1995. □ 77 с.
11. Киплик Д. И. Техника живописи старых мастеров / Д. И Киплик. – Л. : М., 1996. □ 56 с.
12. Реставрация станковой, темперной живописи. – М. : Искусство, 2001.
13. Технология, исследование и хранение произведений станковой и настенной живописи / Ю. И. Греберга. М., 1987.
14. Акулова Л. Ф., Материаловедение и технология производства художественных керамических изделий / Л. Ф. Акулова, С. З. Приблуда. – М. : Наука, 1990. □ 138 с.
15. Бубнова А. Д. Старый русский фаянс / А. Д. Бубнова. – М. : Искусство, 1993. □ 39 с.
16. Долгих Е. В. Русское художественное стекло XVIII века / Е. В. Долгих. – М. : Искусство, 1995. □ 67 с.
17. Житловский П. М. Художне лиття на Україні XIV–XVII ст / П. М. Житловский. – К. : Наукова думка, 1983. □ 151 с.
18. Левинсон Н. Русская бронза XIX века / Н. Левинсон, Л. Гончаров. – М. : Искусство, 2002. □ 231 с.
19. Минжулін О.І. Реставрація творів з металу / О. І. Минжулін. – К. : Спалах, 1998. □ 38 с.
20. Моран А. История декоративно-прикладного искусства / А. Моран. – М. : Искусство, 1982. □ 122 с.
21. Нариси з історії українського декоративно-прикладного мистецтва. – Л. : 1999.
22. Петрякова Ф. С. Украинский художественный фарфор XVIII ~~на~~ XX в / Ф. С. Петрякова. – К. : Наукова думка, 1985.
23. Попов В. А. Русский фарфор. Частные заводы / В. А. Попов. – Л. :, 1980.
24. Пруслина К. Т. Русская керамика (конца XIX–начала XX в.) / К. Т. Пруслина. – М. : Искусство, 1974.
25. Русское декоративное искусство. Том II (XVIII в.). – М. : Искусство, 1993.
26. Русское декоративное искусство. Том III (XVIII в.). – М. : Искусство, 1993
27. Фенкевич Д. А. Государственные и денежные знаки РСФСР и СССР. – М. : Наука, 1989.
28. Минжулін О. І. Реставрація творів з металу / О. І. Минжулін. – К. : Спалах, 1998.
29. Селиванов А. В. Фарфор и фаянс российской империи / А. В. Селиванов. – Владимир, 1903.
30. Дуров А. А. Ордена России / А. А. Дуров. – М. : Просвещение, 1993.
31. Левипас И. Я. Основы практической филателии / И. Я. Левипас. – М. : Радио и связь, 1986.
32. Дмитриева Н. А. Краткая история искусства / Н. А. Дмитриева. – М. : Искусство, 1993.
33. Аттарбери Ричард. Иллюстрированная энциклопедия антиквариата

Ричард Аттарбери, Ларс Тарп. – М. : Тривиум, 1997. – 632 с.

Нормативна література

1. Сплавы на основе благородных металлов ювелирные. Марки : ГОСТ 30649-99. – [Действующий от 1999-10-19]. – Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 1999. – 34 с. – (Межгосударственный стандарт).
2. Ювелирные изделия. Пробы сплавов на основе драгоценных металлов : ГОСТ Р 53197-2008. – [Действующий от 2010-01-01]. – М. : Федеральное агентство по техническому регулированию, 2008. – 3 с. – (Национальный стандарт Российской Федерации).
3. Золото. Общие требования к методам анализа : ГОСТ 27973.0-88. – [Действующий от 1990-07-01]. – М. : Издательство стандартов, 1989. – 4 с. – (Межгосударственный стандарт).
4. Серебро. Общие требования к методам анализа : ГОСТ 28353.0-89. – [Действующий от 1991-01-01]. – М. : Издательство стандартов, 1990. – 2 с. – (Межгосударственный стандарт).
5. Золото. Методы атомно-эмиссионного анализа : ГОСТ 27973.1-88. – [Действующий от 1988-12-21]. – М. : Издательство стандартов, 1988. – 8 с. – (Межгосударственный стандарт).
6. Золотые сплавы. Спектральный метод определения содержания висмута, сурьмы, свинца и железа : ГОСТ 17235-71. – [Действующий от 1973-01-01]. – М. : Издательство стандартов, 1971. – 11 с. – (Государственный стандарт СССР)
7. Серебряно-медные сплавы. Метод спектрального анализа : ГОСТ 16321.2-70. – [Действующий от 1972-01-01]. – М. : Издательство стандартов, 1971. – 14 с. – (Государственный стандарт СССР).
8. Серебро. Методы атомно-эмиссионного анализа : ГОСТ 28353.1-89. – [Действующий от 1991-01-01]. – М. : Издательство стандартов, 1990. – 6 с. – (Межгосударственный стандарт).

Перелік наочних та інших посібників, методичних вказівок

1. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння. Методичні вказівки з самостійного вивчення дисципліни заочної форми навчання для студентів товарознавчого факультету спеціальностей 7.050302, 8.050302 / В. А. Афанасьєва, А. Н. Одарченко. – Х. : ХДУХТ, 2004. – 38 с.
2. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння. Пакет контрольних завдань для комплексної перевірки знань студентів / В. А. Афанасьєва. – Х. : ХДУХТ, 2006. – 70 с.
3. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння : методичні вказівки до використання ПЕОМ спеціальностей 7.050302, 8.050302 для студентів денної та заочної форми навчання / В. А. Афанасьєва, А. М. Чуйко, Ю. К. Кір'яков. – Х. : ХДУХТ, 2006. – 43 с.
4. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт (для студентів з спеціальності 7.050302, 8.050302) / В. А. Афанасьєва. – Х. : ХДУХТ, 2007. – 87 с.

5. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння : навч. посібник / В. А. Афанасьєва – Х. : ХДУХТ, 2007. – 255 с.

6. Афанасьєва В. А. Експертиза дорогоцінних металів та коштовного каміння. Пакет контрольних завдань для заміру залишкових та поточних знань студентів освітнього рівня 7.050302 «спеціаліст», 8.050302 «магістр» за спеціальністю, «Товарознавство та експертиза в митній справі / В. А. Афанасьєва. – Х. : ХДУХТ, 2008. – 74 с.

Перелік методичних матеріалів і технічних засобів навчання та контролю знань

1. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей : Закон України від 21.09.2009 р. № 168, XIV // Урядовий кур'єр від 08.11.99.

2. Про звільнення від обкладення митом предметів, які вивозяться (пересилаються) громадянами за митний кордон України : Закон України від 5 травня 1996 р. № 163/96-ВР.

3. Митний кодекс України: прийнятий Верховною радою України 07 липня 2012 р., введений в дію з 30 липня 2012 р. – Ст. 72, 73, 74, 100.

4. Про стан і заходи щодо розвитку української культури: Постанова кабінету міністрів України від 22 лютого 1996 р. №236 Про тимчасове положення про порядок пропуску товарів, майна та транспортних засобів : Наказ Держмиткому України, від 30.12 91. №7.

Навчальне електронне видання
комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимах

ОСНОВИ ЕКСПЕРТИЗИ ДОРОГОЦІННИХ МЕТАЛІВ, КОШТОВНОГО КАМІННЯ ТА КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

Методичні вказівки для самостійної роботи

студентів заочної та денної форм навчання ступеня освіти магістр,
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
спеціалізації «Товарознавство та експертиза в митній справі»

Укладачі:
ГОЛОВКО Тетяна Миколаївна
ПИВОВАРОВ Євген Павлович

Відповідальний за випуск зав. кафедри товарознавства в митній справі
д-р техн. наук, проф. М. П. Головка

Техн. редактор А. О. Гончарова

План 2017 р., поз. 82/

Підп. до друку 11.10.17 р. Один електронний оптичний диск (CD-ROM);
супровідна документація. Об'єм даних 32 Мб. Тираж 50 прим.

Видавець і виготівник
Харківський державний університет харчування та торгівлі
вул. Клочківська, 333, Харків, 61051.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4417 від 10.10.2012 р.